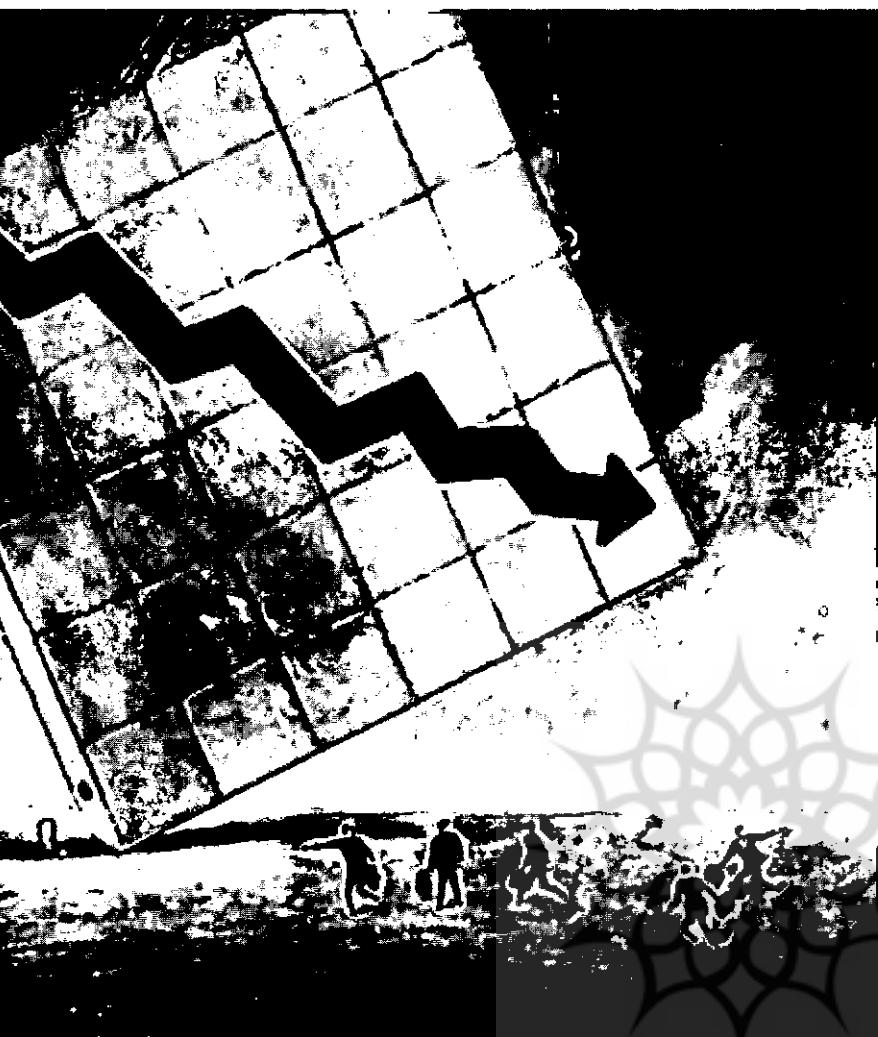

سازمان حسابداران

دوانی: ضمن تشكر از مجله بورس که صفحه خاصی را به این موضوع تخصص دادند و تشكر از استادان گرامی جناب اسکینی و رنگچیان امیدوارم گفتگوی امروز بتواند چالشهای موجود در این رابطه را مرتفع کند. همان‌طوری که می‌دانید در قانون تجارت ایران هیچ بحثی از «حسابرس» وجود ندارد و صرفاً در بخش ۷ ماده (۱۴۴ تا ۱۵۶) و ماده ۱۱۷ اصلاحیه اسفندماه ۱۳۹۷ قانون تجارت در مورد وظایف بازرس و شرایط انتخاب بازرس بحث شده است اما با تصویب ماده واحده استفاده از خدمات تخصصی حسابداران رسمی موضوع حسابرسی اهمیت ویژه‌ای یافته و برخی شرکت‌ها مکلف شده‌اند که حسابرسی مالی شوند.

ماده (۱) آئین‌نامه اجرائی تبصره (۴) قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران ذی صلاح به عنوان حسابدار رسمی اشعار می‌دارد:

این روزها فصل برگزاری مجتمع عمومی شرکت‌ها و بیمه شرکت‌های پذیرفته شده در بورس است که بحث انتخاب بازرس قانونی و حسابرس نیز از دستور جلسه این مجتمع است. با توجه به اهمیت موضوع و نقش حسابداران رسمی به عنوان بازرس و حسابرس، مجله بورس بر آن شد تا گفتگویی را با آقایان دکتر ریبعا اسکینی استاد دانشگاه و محمد رنگچیان وکیل بر جسته که بیش تر شرکت‌های بزرگ سرمایه‌گذاری و بانک‌های خصوصی از نقطه نظرات مشورتی آنان استفاده می‌کنند و هم‌چنین آقای غلامحسین دوانی عضو شورای عالی جامعه حسابداران رسمی ایران به عمل آورد. توجه خوانندگان محترم را به این گفتگو جلب می‌کنیم

برای شروع بحث از آقای غلامحسین دوانی خواهش می‌کنیم مدخل بحث را روشن کنند تا آقایان اسکینی و رنگچیان مبحث حقوقی موضوع را روشن کنند.

پذیرش در بورس اوراق
بهادر و شرکت‌های تابعه و
وابسته به آن‌ها،

ب-شرکت‌های سهامی
عام و شرکت‌های تابعه
وابسته به آن‌ها،

ج-شرکت‌های موضوع
بندهای الف و ب ماده

(۷) قانون اساسنامه سازمان
حسابرسی برای اعیان ترتیبات مقرر

در نبصره یک ماده (۱۳۲) قانون محاسبات

عمومی،

ه-شعب و دفاتر نمایندگی شرکت‌های
خارجی که در اجرای قانون اجازه ثبت شعبه
و نمایندگی شرکت‌های خارجی-مصوب

۱۳۷۶-در ایران ثبت شده‌اند،

و-موسیقات و نهادهای عمومی غیردولتی و
شرکت‌های سازمان‌ها و موسیقات تابعه و وابسته

به آن‌ها،

ز-سایر اشخاص حقوقی و حقیقی زیر که با
در نظر گرفتن عواملی از قبیل درجه اهمیت،
حساسیت و حجم فعالیت آن‌ها (میزان فروش
محصولات یا خدمات، جمع دارایی‌ها، تعداد
پرسنل و میزان سرمایه) و همچین میزان ظرفیت
کاری موسیقات حسابرسی و حسابداران رسمی،
مشخصات یا فهرست آن‌ها توسط وزارت امور
اقتصادی و دارایی‌ها پایان دی‌ماه هر سال اعلام
می‌شود.

(ماده ۱)

به منظور اعمال نظارت مالی بر واحدهای
تولیدی، بازرگانی و خدماتی و همچین
حصول اطمینان از قابل اعتماد بودن
صورت‌های مالی واحدهای مزبور در برای
حفظ منافع عمومی، صاحبان سرمایه و دیگر
اشخاص ذی نفع، اشخاص حقیقی و حقوقی
و همچنین موسیقات انتفاعی غیرتجاری،

۲-شرکت‌های و موسیقات تعاونی و اتحادیه‌های
آن‌ها،

۳-اشخاص حقیقی که طبق مقررات قانونی
مریوط، مکلف به نگهداری دفاتر قانونی هستند.
تصریه ۱-اشخاص موضوع این ماده می‌شود
از خدمات سازمان حسابرسی که تنها موسسه
حسابرسی دولتی می‌باشد، به عنوان «حسابرس
و بازرگانی قانونی» یا «حسابرس» خود حسب
مورد استفاده کنند.

تصریه ۲-ضوابط تشخیص شرکت‌های تابعه و
وابسته، با توجه به اصول و ضوابط حسابداران
موضوع بند ز ماده (۷) قانون اساسنامه سازمان
حسابرسی تعیین می‌شود.

تصریه ۳-باعین و اعلام وزارت امور اقتصادی
و دارایی می‌توان برای «حسابرسی و بازرگانی
قانونی» یا «حسابرسی» اشخاص موضوع بند
ز این ماده، از خدمات حسابداران رسمی نیز
اشخاص حقوقی ذی مکلفند حسب مورد
«حسابرس و بازرگانی قانونی» یا «حسابرس» خود
را از میان موسیقات حسابرسی که عضو جامعه
حسابداران رسمی ایران می‌باشد، انتخاب کنند:

الف-شرکت‌های پذیرفته شده یا متقاضی

توضیح:

۱-با عنایت به تبصره یک ماده (۱۳۲) قانون محاسبات عمومی

کشور، سازمان حسابرسی به عنوان
حسابرس منتخب وزارت امور

اقتصادی و دارایی برای حسابرسی و
بانکها و شرکت‌های دولتی
بازرگانی که در این آینینه معتبر می‌شود
که صدرصد (۱۰۰٪) سهام آن‌ها متعلق به
دولت، وزارت‌خانه‌ها، موسیقات دولتی است
تعیین می‌شود، سایر شرکت‌ها و موسیقات
موضوع بندهای (الف) و (ب) ماده (۷) قانون
اسسنامه سازمان حسابرسی مجاز به انتخاب
موسیقات حسابرسی عضو جامعه حسابداران
رسمی ایران و یا سازمان حسابرسی به عنوان
حسابرس و بازرگانی خود می‌باشد.

۲-طبق ماده (۲) آینین نامه فوق الذکر
صورت‌های مالی اشخاص حقوقی و حقوقی
موضوع بندهای (الف) تا (ز) فوق که حسب
مورد فاقد گزارش حسابرسی و بازرگانی قانونی

یا «گزارش حسابرسی» موضوع آینین نامه باشدند در هیچ یک از وزارت خانه ها، موسسات دولتی، شرکت های دولتی، بانک های رسمی ها، موسسات اعتباری غیر بانکی، سازمان بورس اوراق بهادار و موسسات و نهادهای عمومی غیر دولتی معتبر نبوده و به نفع اشخاص مذکور قابل استناد نخواهد بود.

با چنین مقدمه ای قانون گذار از «منت ماده واحده» هدف خاص حساب گری و شفاف سازی داشته و مشخص است که در شرکت های سهامی (خاص و عام) باید بازرس اصلی و علی البدل و در سایر شرکت ها (که طبق قانون تجارت دارای رکنی به نام بازرس قانونی نیستند) باید حسابرس خود را از میان اعضای جامعه حسابداران تعیین کنند. بدینه است که با چنین تعیینی یک موسسه حسابرسی عضو جامعه حسابداران رسمی نمی تواند حسابرسی شرکت سهامی را بپذیرد که موسسه متبع وی بازرس اصلی آن نباشد و یا بالعکس نمی توان تصور کرد که بازرس اصلی یک شرکت مشمول قانون ماده واحده استفاده از خدمات تخصصی... و آین نامه های اجرائی آن یک شخص حقیقی غیر عضو جامعه حسابداران رسمی و بازرس علی البدل آن عضو جامعه حسابداران باشد. در همین رابطه علاقمند آقایان دکتر اسکینی و رنگچیان هم در این رابطه نظریات خود را بیان کنند به ویژه آن که ظاهراً برخی افراد در تفسیر عبارت اشخاص حقوقی ذیل مکلفند «حسب مورد حسابرس و بازرس قانونی» یا «حسابرس» خود را از میان موسسات حسابرسی... دچار ابهام و بعض اجتهاد شخصی شده و مدعا شده اند که گویا چنان چه یک موسسه حسابرسی به عنوان بازرس اصلی انتخاب شود دیگر یکی از شرکای آن نمی تواند بازرس علی البدل باشد و یا اینکه گویا می توان موسسه حسابرسی را به عنوان بازرس اصلی و شخص حقوقی دیگری را به عنوان بازرس علی البدل معرفی کرد.

جناب اسکینی اگر ممکن است بفرمایید که با توجه به متن ماده ۲ آین نامه اجرایی تصریه ماده ۴ قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفة ای حسابداران ذی صلاح به عنوان حسابدار رسمی، حساب مورثه به نوع شرکت باز می شود یا به تفکیک «بازرس و حسابرس».

دکتر اسکینی- برای پاسخ دادن به سوال اول لازم است ابتدا سوال مزبور قدری روشن تر بیان

ضوابط تشخیص شرکت های تابعه وابسته، حسابداری موضوع بند ز ماده (۷) قانون اساسنامه سازمان حسابرسی تعیین می شود

را دارد محسوب و این مهم به عنوان بخشی از خدمات موسسه یاد شده لحاظ شده است بنابراین نه تنها فرض ارائه خدمات مستقل از سوی شرکتی که چنین سمتی را پذیرفته است منصور نیست بلکه تقبل این سمت به نوعی جزء و در ادامه ارائه خدمات موسسه حسابرسی محسوب می شود. بنابراین پذیرش چنین سمتی (بازرس علی البدل) از سوی شرکای موسسات حسابرسی مورد بحث نه تنها در تعارض با مفاد ماده ۶۱ اساسنامه جامعه حسابرسی نیست بلکه از این برای هم سویی منطقی نیز دارد.

آقای دکتر اسکینی چنان چه جنبالی هم در این ارتباط توضیحاتی دارد بفرمایید: پاسخ البته- منفی است. زیرا نه قانون استفاده از خدمات تخصصی... چنین الزاماً را مقرر کرده است و نه آین نامه آن در واقع، بند از ماده واحده قانون استفاده از خدمات تخصصی در مورد شرکت های غیر سهامی هیچ اشاره ای به این نمی کند که علاوه بر حسابرسی بازرسی این شرکت های نیز باید از میان حسابداران رسمی باشد، این در حالی است که قانون گذار در بند الف و ب ماده واحده مزبور هم از «حسابرسی» صحبت می کند و هم از «بازرسی».

این دقت قانون گذار به مخاطر آن است که شرکت های غیر سهامی اصولاً به موجب قانون تجارت مکلف به داشتن «بازرس» نیستند، بنابراین در بند از ماده واحده تها به الزام انتخاب حسابرس توسط شرکت بسته شده و به انتخاب بازرس اشاره ای نشده است.

بنابراین شرکت های نوع اخیر الزاماً به انتخاب بازرس ندارند و اگر هم بخواهند بازرس برای شرکت انتخاب کنند تکلیفی به انتخاب بازرس از میان جامعه حسابداران رسمی نداشند. هر چند که مکلفند حسابرس خود را از میان اعضاء این جامعه انتخاب کنند. اگر «حسابرسی» و «بازرسی» را دو امر جداگانه تلقی کنیم شرکت هایی که تکلیف به داشتن بازرس به موجب قانون ندارند می توانند حسابرس و بازرس جدا داشته باشند.

جناب رنگچیان آیا از متن ماده ۶۱ اساسنامه جامعه حسابداران رسمی می توان استنباط کرد که یک موسسه حسابرسی و یکی از شرکای آن به ترتیب به عنوان بازرس قانونی و علی البدل نمی تواند انتخاب شوند؟

رنگچیان- با عنایت به اینکه وظایف بازرس علی البدل ادامه وظایف بازرس و حسابرس قانونی است و مشارکیه همان خدماتی را ارائه می دهد که بازرس قانونی انجام می داده است

و از طرفی فرض استفاده از خدمات بازرس علی البدل جزئی از خدمات موسسه حسابرسی که سمت بازرس و حسابرس قانونی شرکت کنند و به نام و حساب خود نمی توانند عمل کنند

نتیجه این استدلال این است که اصولاً چنین کارمندانی نمی‌تواند به نام و حساب خود بازرس شرکتی شوند، چه موسسه‌آن‌ها بازرس اصلی همان شرکت باشد و آن‌ها بازرس علی‌البدل و چه موسسه‌آن‌ها اصلاً بازرس نباشد و آن‌ها بخواهند بازرس باشند.

اما سوالی که مطرح می‌شود این است که ضمانت اجرای ماده ۶۱ چیست؟

ایا شرکت‌هایی که باید برای خود بازرس انتخاب کنند می‌توانند بازرس خود را زیان حسابداران رسمی شاغل در سازمان حسابرسی یا موسسات حسابرسی و یا شاغل نزد سایر حسابداران رسمی انتخاب کنند؟

پاسخ این سوال مثبت است. در واقع ضمانت اجرای ماده ۶۱ موردنظر تخلف حسابدار است

که با وجود آن که شاغل در موسساهای است، معدنکار بازرسی یک شرکت را به طور مستقل می‌پذیرد که خدماتی تخصصی و حرفة‌ای است. اما مفهوم این ماده این نیست که عمل انتخاب بازرس توسط شرکت باطل است. به عبارت دیگر، انتخاب یک حسابرس رسمی شاغل به عنوان بازرس شرکت فی نفسه مشکل قانونی ندارد. تنها مشکلی که ایجاد می‌شود این است که چنین حسابرسی قابل تعقیب است زیرا به حکم ماده ۱۶ او مرتکب تخلف شده است.

جناب آقای دکتر اسکینی به طور مشخص آیا ماده (۶۱) مانع از این است که شرکت‌های توافقنامه‌ای را به عنوان بازرس اصلی و شریک موسسه را به عنوان بازرس علی‌البدل معین کنند؟

- پاسخ این سوال منفي است. در واقع «شریک موسسه» با «کارمند موسسه» که ماده ۶۱ از او به «شاغل» تعبیر می‌کند تقاضوت دارد. شریک شخصیت مستقلی از موسسه حسابرسی دارد و بنابراین می‌تواند به نام و حساب خود عمل کند. به عبارت روشن تر شریک موسسه از موسسه حقوق دریافت نمی‌کند تا «شاغل» در موسسه تلقی شود و چون شاغل تلقی نمی‌شود مشمول محدودیت ماده ۱۶ نمی‌شود. معدنکار، اگر شریک موسسه در عین حال کارمند موسسه باشد یعنی تنها به نام و حساب موسسه عمل کند، مشمول ممنوعیت موضوع ماده اخیر است.

- در این صورت کارمند نه می‌تواند بازرس

اصطلاح «شاغل» قطعاً حسابداران را در بر می‌گیرد که به عنوان «کارمند» و به عبارت حقوقی تر کلمه به عنوان «کارگر» موسسه عمل می‌کنند و مفهوم «مستقل» این است که آن‌ها «به نام و حساب خود» عمل می‌کنند

علی‌البدل شرکتی شود که موسسه بازرس اصلی آن است و نه بازرس شرکتی دیگر زیرا حق انجام امور حرفه‌ای مستقل از موسسه ندارد.

- جناب رنگچیان در بخششناهه سازمان امور مالیاتی برای

برخی شرکت‌هایی که طبق قانون تجارت فاقد رکنی به نام بازرس هستند عبارت «حساب مورد بازرس قانونی و حسابرس» بکار برد شده است اگر امکان دارد کمی درباره دایره شمول «حساب مورد» توضیح دهد.

برخی از اشخاص موضوع ماده ۲ آینین نامه اجرائی تبصره ۴ قانون استفاده از خدمات تخصصی و حرفه‌ای حسابداران رسمی ذی-صلاح به عنوان حسابدار رسمی اصولاً متصور نیست. برای نمونه می‌توان به اشخاص موضوع بندنهای «۱» و «۲» اشاره کرد. بنابراین «حساب مورده» معطوف به نوع اشخاص «اعم از حقوقی و حقوقی، شعبی و نهایتدگی و غیره می‌باشد» و نه «بازرس و حسابرس قانونی» و «حسابرس».

- جناب اسکینی به صورت جمع‌بندی در مورد سوالات فوق توضیحاتی بیان فرمائید.

- عبارت «حساب مورده» معکوس در بند «۲» از ماده (۲) آینین نامه اجرائی تبصره (۴) قانون استفاده از خدمات تخصصی ناظر به اشخاص حقوقی و حقیقی است که باید یا نایاب بازرس داشته باشند و آینین نامه و قانون اخیر الذکر الزام نمی‌کند که چه شرکت‌هایی باید و چه شرکت‌هایی نایاب بازرس داشته باشند. این نکته اخیر را قانون تجارت معین کرده است.

- انتخاب شریک یک موسسه حسابرسی به عنوان بازرس علی‌البدل در حالی که موسسه‌ای که شریک در آن دارای نفع است بازرس اصلی است منع قانونی ندارد و به خصوص مخالف ماده (۶۱) اساسنامه جامعه حسابداران نیست.

جناب دوایی چنان‌چه مورد دیگری می‌تواند مورد بحث قرار گیرد بفرمایید.

دوایی - در دو سال اخیر سازمان بورس اوراق بهادر به عنوان مقام ناظر بازار و به استناد قانون بهادر به عنوان مقام ناظر بازار و به استناد قانون جدید بازار سرمایه عملاً به حوزه قانون تجارت در مورد شرکت‌های پذیرفته شده در بورس وارد شده و به طور نمونه مهلت پذیره‌نوسی افزایش سرمایه شرکت‌های بورسی را از ۶۰ روز به ۳۰ روز و یا زیان به ارائه صورت‌های مالی تلفیقی

گروه برای برخی از شرکت‌های سرمایه‌گذار و یا ایجاد محدودیت در افزایش سرمایه و تقسیم سود کرده است. برخی از دوستان معتقدند تقسیم سازمان بورس اوراق بهادر از ماده ۲۲ قانون مبنی بر زمان سی روزه مهلت برای عرضه عمومی اوراق عرضه اولیه شرکت‌های سهامی عام، مبنی بر توسعه آن به حق تقدم اوراق پذیرفته شده در بورس که منشاء اختلاف شده است، برخلاف ماده ۱۶۶ و سایر موارد تابع آن در قانون تجارت است. زیرا اگرچه این قانون لاحق و خاص است و بنا بر عرف حقوقی بر قانون تجارت باشد ارجحیت دارد، اما این امر باید بر مبنای مصادق واحد باشد.

زیرا اوراق حق تقدم به موجب قوانین مالک خاص دارد و مالکان آن همان سهامداران قبلی شرکت هستند که بنا بر اراده خود می‌توانند از حق خود استفاده کنند و یا آن را را طریق بورس به سایر افراد خواهان و اگذار کنند. در نتیجه شامل تعریف عرضه اولیه تشکیل شرکت نمی‌شوند. زیرا با تدقیق در تعریف عرضه عمومی و اعلامیه پذیره‌نوسی که در ماده (۱) قانون مدت سی روزه مندرج در تبصره یک ماده (۲۲) قانون ناظر به مواد ۹ و ۱۷۸ قانون تجارت یعنی مصادق و اگذاری سهام جدید به اشخاص غیر سهامدار است نه سهامداران آن.

از سوی دیگر عده‌ای اعتقاد دارند که سازمان بورس مشابه یک باشگاه می‌تواند برای عضویت علاوه‌المندان به ورود به باشگاه مقررات خاصی را که مغایر قانون اساسی نباشد

تلخی کند و یا به تعبیری به استناد ماده (۱۰) قانون مدنی هرگونه توافق و قراردادی بین افراد به شرط آن که ناقص قانون نباشد باشند. این نکته اگر آقای رنگچیان در این ارتباط توضیحاتی بفرمایند سپاس گزار خواهم شد

تصریه (۱) ماده (۲۲) قانون بازار اوراق بهادر تصریه (۱۰) قانون مدنی ایران در مقام تعریف مدت جمهوری اسلامی ایران به عنوان مقام تعریف مدت قانونی برای عرضه عمومی اوراق بهادر است. در حالی که حق تقدم از حقوق صاحبان سهام است و ارتباطی به عموم ندارد. به عبارت دیگر عرضه عمومی در حق تقدم موضوعیت ندارد. بنابراین به عنظر می‌رسد تصریه (۱) ماده (۲۲) ناسخ مقررات ناظر بر مدت استفاده از حق تقدم نیست.

بورس - مجدداً از اینکه وقت خود را در اختیار این مجله گذارداید سپاس گزاریم و امیدواریم در آینده هم بتوانیم از نظرات شما استفاده کیم.